

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

อาเซียนจัดตั้งขึ้นมาในยุคแห่งการเผชิญหน้าทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ และมีนโยบายการแข่งขันในการผลิต การส่งออก การตลาด การหาแหล่งทุนและเทคโนโลยี โดยรัฐมนตรีต่างประเทศของอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย และรองนายกรัฐมนตรีของมาเลเซียได้ลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ ฯ เพื่อจัดตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความร่วมมือ และช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิก 9 ประเทศ โดยประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกอีก 4 ประเทศ ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม (ปี 2527) เวียดนาม (ปี 2538) ลาวและพม่า (ปี 2540)

โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในช่วงแรกที่ผ่านมา มี 5 โครงการดังนี้คือ

1. การให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าอาเซียน (ASEAN Preferential Trading Arrangements : ASEAN PTA)
2. โครงการอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Project : AIP)
3. โครงการแบ่งผลิตทางอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Complementation : AIC)
4. โครงการร่วมลงทุนทางอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Joint Venture : AIJV)
5. โครงการแบ่งผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ยี่ห้อและรุ่นเดียวกัน (Brand-to-Brand Complementation : BBC)

ทั้ง 5 โครงการที่ผ่านมาส่วนมากมักจะไม่สามารถประสบความสำเร็จ เช่น โครงการ ASEAN PTA นั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากการที่ประเทศสมาชิกใช้สิทธิประโยชน์ภายใต้ ASEAN PTA เพียงไม่ถึง 1% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศอาเซียนในปี 2534 อาจเป็นเพราะการนำสินค้าที่ไม่มีการค้าหรือมีการค้าน้อยในอาเซียนเข้าร่วมโครงการ และการสงวนสินค้าที่มีศักยภาพการค้าในอาเซียน รวมถึงการที่สินค้าบางรายการของโครงการถูกมาตรการกีดกันทางการค้า ส่วนโครง

การที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดมีโครงการเดียวได้แก่ โครงการ BBC ที่มีเอกชนให้ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของแข่งขันในอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์

ถึงแม้อาเซียนจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรทางด้านโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ แต่จากการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรม รวมทั้งการเปิดเสรีทางการค้าและเศรษฐกิจโลก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของนานาประเทศ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและการเปิดตลาดของประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก จีน และอินเดีย เหล่านี้ทำให้การค้าและการลงทุนมีการแข่งขันสูงขึ้น ทำให้อาเซียนเล็งเห็นประโยชน์ของการเปิดตลาดเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตร่วมกัน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 ในเดือนมกราคม 1992 ณ ประเทศสิงคโปร์ ด้วยความคิดริเริ่มของนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีของไทย อาเซียนจึงได้ประกาศจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (อาฟต้า) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าของอาเซียนในตลาดโลก ซึ่งจะช่วยให้อาเซียนเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้ได้กำหนดเป้าหมายที่จะลดภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 15 ปี (ปี 1993-2008) แต่ต่อมาได้ร่นระยะเวลาดำเนินการอาฟต้าให้เร็วขึ้น โดยให้ลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี (1993-2003) ในการประชุมดังกล่าวประเทศอาเซียนได้มีการลงนามในความตกลง 2 ฉบับ ได้แก่ 1. ความตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ 2. ความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (The Common Effective Preferential Tariff Scheme : CEPT) เพื่อใช้เป็นกลไกในการดำเนินงานเขตการค้าเสรีอาเซียน

จากความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (CEPT) ทำให้ประเทศสมาชิกต้องมีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

ด้านภาษีศุลกากร

การลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูป แบ่งออกเป็น 3 รายการ คือ

1. รายการลดภาษีทันที (Inclusion List) แยกออกเป็น 2 ประเภท

1.1 สินค้าเร่งลดภาษี (Fast Track) จะต้องลดภาษีตั้งแต่ 1 มกราคม 1993 และลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2000 ประกอบด้วยสินค้า 15 กลุ่ม ได้แก่ น้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์เคมี ปุ๋ย ผลิตภัณฑ์ยาง เยื่อกระดาษ ผลิตภัณฑ์เซรามิกและแก้ว แคนโทที่ทำจากทองแดง เฟอร์นิเจอร์ไม้และหวาย ปูนซีเมนต์ ภาชนะภัณฑ์ พลาสติก ผลิตภัณฑ์หนัง สิ่งทอ อัญมณี และเครื่องประดับ และเครื่องอิเล็กทรอนิกส์

1.2 สินค้าลดภาษีปกติ (Normal Track) จะต้องลดภาษีตั้งแต่ 1 มกราคม 1993 และลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2003 ได้แก่ สินค้านอกเหนือจากสินค้าเร่งลดภาษี 15 กลุ่ม

2. รายการยกเว้นลดภาษีชั่วคราว (Temporary Exclusion List : TEL) สมาชิกสามารถขอสงวนสิทธิ์การลดภาษีชั่วคราวได้โดยการนำเข้าไปรายการยกเว้นการลดภาษีชั่วคราว แต่ต้องเริ่มทยอยนำเข้ามาลดภาษีปีละ 20% ของจำนวนรายการใน TEL โดยเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 1996 ถึง 1 มกราคม 2000 และลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2003

3. รายการยกเว้นเป็นการทั่วไป (General Exceptions) สมาชิกไม่ต้องลดภาษีเป็นการถาวร ได้แก่ สินค้าที่มีผลต่อการปกป้องความมั่นคง ศิลธรรม ชีวิต และสุขภาพของมนุษย์ สัตว์และพืช โบราณวัตถุ ศิลปะและประวัติศาสตร์

การลดภาษีสินค้าเกษตรไม่แปรรูป จะต้องเริ่มลดภาษีตั้งแต่ 1 มกราคม 1996 และลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2003 โดยให้สมาชิกขอสงวนสิทธิ์สินค้าบางรายการได้แต่ต้องทยอยนำมาลดภาษีเริ่ม 1 มกราคม 1997 และลดให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2003 นอกจากนี้อาเซียนยังได้ตกลงให้มีรายการสินค้าเกษตรไม่แปรรูปที่อ่อนไหว (Sensitive List) ซึ่งต้องเริ่มนำมาลดภาษีตั้งแต่ 1 มกราคม 2001 และลดให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 1 มกราคม 2010 ยกเว้น ข้าว และน้ำตาลที่ถือว่าเป็นสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive List) ซึ่งต้องลดภาษีให้เสร็จสิ้นภายใน 1 มกราคม 2010 แต่ให้มีมาตรการพิเศษ เช่น เริ่มลดต่ำกว่าสินค้าอ่อนไหว และอัตราภาษีสุดท้ายจะลดสูงกว่าร้อยละ 0-5 เป็นต้น

ด้านมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร

1. ยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณ (QR) ในสินค้านั้น ๆ ทันที หากสมาชิกอาเซียนได้รับการลดหย่อนภาษีระหว่างกันแล้ว
2. ยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (NTBs) ภายใน 5 ปี หลังจากได้รับการลดหย่อนภาษีศุลกากรระหว่างกัน
3. ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ (Customs Surcharges) สินค้าภายใต้อาฟต้าภายในสิ้นปี 2539 (1996)

ภาคเกษตรของไทยนั้นในอดีตเป็นภาคที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก โดยพิจารณาได้จากสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP) ของภาคเกษตรกรรมที่มีประมาณร้อยละ 40 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมมากกว่าได้ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของภาคเกษตรลดลงมาเรื่อย ๆ เป็นลำดับจนกระทั่งในปี 2537 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้นของภาคเกษตรลดลงเหลือร้อยละ 11.48 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้นทั้งหมดเท่านั้น สาเหตุของการที่ภาคเกษตรกรรมของไทยลดความสำคัญลงเกิดจากสาเหตุ 2 ประการคือ ประการแรก เมื่อประเทศมีการพัฒนามากขึ้นการผลิตในสาขาอื่นย่อมมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตในสาขาเกษตร ประการที่สอง อัตราการเพิ่มของมูลค่าของผลผลิตในสาขาเกษตรมีแนวโน้มลดลงเพราะปริมาณการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวน้อยลง และราคาผลผลิตทางการเกษตรที่มีแนวโน้มลดลงโดยเปรียบเทียบกับราคาของสินค้าที่ผลิตจากภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ อย่างไรก็ตามถึงแม้ภาคเกษตรจะมีมูลค่าผลผลิตลดลงแต่จำนวนแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในภาคเกษตร โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 42.03 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด ดังนั้นภาคเกษตรยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และบทบาทของภาคเกษตรนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังเป็นแหล่งผลิตอาหารและวัตถุดิบซึ่งช่วยในการรักษาระดับราคา กล่าวคือเมื่อมีการขยายตัวของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ก็จะทำให้มีการเพิ่มการใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อรองรับกับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม มีการขยายการให้การกู้ยืม ทำให้ปริมาณเงินในระบบเพิ่มขึ้น หากปริมาณสินค้าเพิ่มขึ้นไม่ทัน ราคาสินค้าก็จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หรือเรียกว่าการเกิดปัญหาเงินเฟ้อ การเพิ่มขึ้นของราคาหากทุนแรงจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยนั้นภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพราะมีศักยภาพในการผลิตวัตถุดิบเพื่อสนองความ

ต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถผลิตอาหารเพียงพอที่จะเลี้ยงประชากรที่เพิ่มขึ้น และมีเหลือพอที่จะส่งออกไปยังต่างประเทศเพื่อนำเงินตราเข้าประเทศอีกด้วย จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นตรงกับแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านที่ชี้ให้เห็นว่าการที่ประเทศพัฒนาโดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาภาคเกษตรด้วย เพราะเมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรมายังภาคอุตสาหกรรมแล้ว จำเป็นที่จะต้องอาศัยอาหารจากภาคเกษตรมาใช้ในการเลี้ยงดูแรงงานที่เคลื่อนย้ายมา และชี้ให้เห็นอีกว่าการที่จะเพิ่มผลผลิตทางอุตสาหกรรมแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการเพิ่มผลผลิตทางภาคเกษตรแล้ว ความก้าวหน้าในการพัฒนาอุตสาหกรรมก็เป็นไปได้อย่างเชื่องช้า

จากพันธกรณีข้างต้นทำให้ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ จะต้องดำเนินการลดภาษีศุลกากรสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรแปรรูป และสินค้าเกษตรไม่แปรรูป ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อทั้งระบบเศรษฐกิจโดยรวม และสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ในประเทศไทย และจากบทบาทที่สำคัญของภาคเกษตรในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย ในการศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสนใจกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการลดภาษีสินค้าเกษตรทั้งหมดที่อยู่ในภาคเกษตรของทั้งประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนว่าจะส่งผลอย่างไรต่อผลผลิตของภาคเกษตรเอง อีกทั้งจะส่งผลอย่างไรต่อระบบเศรษฐกิจไทยในระดับมหภาค โดยจะได้ทำการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. วิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบจากการลดภาษีศุลกากรของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนในสินค้าเกษตรว่าจะส่งผลต่อผลผลิตของไทยอย่างไร
2. วิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบจากการลดภาษีศุลกากรของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนในสินค้าเกษตรว่าจะส่งผลต่อปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการนำสินค้าเกษตรของไทยเข้าสู่ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนต่อระบบเศรษฐกิจไทยโดยรวม

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในที่นี้จะดูผลกระทบที่เกิดจากการที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศ ไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งกลุ่มประเทศอาเซียนนี้จะครอบคลุม 6 ประเทศสมาชิกเดิมคือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน โดยไม่รวมถึงประเทศสมาชิกใหม่คือ เวียดนาม ลาว และพม่า และจะพิจารณาเพียงผลกระทบที่เกิดจากการลดภาษีศุลกากรของสินค้าเท่านั้น จะไม่คำนึงถึงการลดการกีดกันทางการค้าประเภทอื่น ๆ เช่น การยกเลิกโควตาการนำเข้า การยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ อีกทั้งการลดภาษีศุลกากรของสินค้านั้นจะเป็นการลดให้เหลือศูนย์ทีเดียวเลยโดยไม่คำนึงถึงระยะเวลาคือ มิใช่เป็นการลดตามแผนการลดภาษี CEPT ที่ว่าในแต่ละปี จะลดอัตราภาษีศุลกากรเหลือเท่าไร แต่เป็นการหาผลกระทบที่เกิดจากการสิ้นสุดแผนการลดภาษี CEPT แล้วและทุกประเทศก็ปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างเคร่งครัด

วิธีการศึกษา

วิธีการหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการนำภาคเกษตรเข้าสู่ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนต่อระบบเศรษฐกิจไทยนั้น ใช้วิธีการคำนวณดุลยภาพทั่วไป (Computable General Equilibrium) โดยแบบจำลองที่ใช้ในการคำนวณได้แก่ แบบจำลอง CAMGEM (Chulalongkorn and Monash General Equilibrium Model) ซึ่งเป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง Centre of Policy Studies (COPS), Monash University, Australia กับโครงการหน่วยวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปของประเทศไทย ฐานข้อมูลที่ใช้ในแบบจำลองคือ ตารางบัญชีการผลิตและผลผลิตปี 1990 ซึ่งแต่เดิมมีขนาด 180x180 สาขา เป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้จัดฐานข้อมูลใหม่ให้มีขนาดเล็กลงเหลือเพียง 42x42 สาขา (แสดงอยู่ในภาคผนวก ก) โดยจะแบ่งกลุ่มออกเป็นภาคเกษตรมี 30 สาขา ภาคอุตสาหกรรม 11 สาขา และภาคบริการ 1 สาขา เพื่อให้รายละเอียดในภาคเกษตรมีความชัดเจนมากที่สุด การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่มีต่อประเทศไทยนั้นจะแบ่งผลกระทบออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.ผลกระทบที่เกิดจากการที่ประเทศไทยลดภาษีให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน เรียกว่าผลกระทบหลัก (Primary Impact) 2. ผลกระทบที่เกิดจากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนลดภาษีให้แก่ประเทศไทย เรียกว่าผลกระทบรอง (Secondary Impact) เมื่อรวมผล

กระทบทั้งสองก็จะเป็นผลกระทบทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน เรียกว่า ผลกระทบรวม (Total Impact)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในที่นี่จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปครอบคลุมหลายประเทศ (Multi-country Computable General Equilibrium Model) และส่วนที่สองเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปของไทยในการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากข้อตกลงทางการค้า

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปครอบคลุมหลายประเทศ (Multi-country Computable General Equilibrium Model) มีหลายชิ้นด้วยกันที่น่าสนใจ แต่ในที่นี่จะกล่าวถึงงานวิจัยในต่างประเทศ 3 ชิ้นดังนี้ Imada Pearl (1992) ได้ทำการศึกษาโดยใช้ General Equilibrium Trade-linked Model ครอบคลุมประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย รวมทั้งสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น จากการทำซิมูเลชันผลกระทบที่เกิดจากการลดภาษีภายในอาเซียนลง 50% ผลที่ได้คือ มาเลเซียมีสัดส่วนการส่งออกไปอาเซียนสูงสุดคือ 35.57% เพิ่มขึ้นจากเดิม 3.24% ทางด้านสิงคโปร์มีสัดส่วนการนำเข้าจากอาเซียนสูงสุดคือ 33.02% เพิ่มขึ้นจากเดิม 1.58% ในส่วนของประเทศไทย การค้าภายในอาเซียนของไทยสูงขึ้น โดยแบ่งออกเป็นสัดส่วนของการนำเข้าจากอาเซียนเพิ่มขึ้นจากเดิม 13.78% เป็น 16.33% และสัดส่วนของการส่งออกไปอาเซียนเพิ่มขึ้นจากเดิม 19.08% เป็น 21.35% ผลที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ Park Innwom (1993) ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการศึกษามีลักษณะเดียวกันคือ การใช้แบบจำลองในรูปของ Multi-country Computable General Equilibrium (CGE) Model ทำการซิมูเลชันผลกระทบที่เกิดจากการลดภาษีภายในอาเซียนลง 50% เช่นกัน ผลซิมูเลชันคือ การเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการเป็นไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับที่ GDP ของทุกประเทศในอาเซียนสูงขึ้น โดยอยู่ระหว่างช่วง 0.1% สำหรับสิงคโปร์ ถึง 1.6% สำหรับมาเลเซีย ทางด้านการค้าภายในอาเซียนของทุกประเทศสมาชิกอาเซียนก็สูงขึ้นด้วย

อีกงานวิจัยหนึ่งคือ DeRosa (1993) จะแตกต่างจากงานวิจัยทั้งสองข้างต้นคือนอกจากจะพิจารณาผลกระทบที่เกิดจากการลดภาษีภายในอาเซียนแล้ว ยังศึกษาครอบคลุมถึงการลดอุปสรรคทางการค้าอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ทางภาษี (Non-Tariff Barrier) ทางด้านวิธีการศึกษายังคงเหมือนงานวิจัยข้างต้น คือใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป ผลการศึกษาที่ได้จะเกิดการขยายตัวทางการค้าภายในอาเซียนเช่นเดียวกัน โดยเกิดการขยายตัวของการค้าภายในอาเซียนคิดเป็นมูลค่า 3.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งยังศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากการรวมสินค้าเกษตรเข้าสู่ข้อตกลงอีกด้วย โดยผลที่ได้คือทำให้การค้าภายในอาเซียนสูงขึ้นเป็น 3.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือสูงขึ้นเป็น 21%

จากงานวิจัยทั้ง 3 ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน จะทำให้การค้าภายในอาเซียนขยายตัวสูงขึ้น สวัสดิการดีขึ้น และ GNP ในแต่ละประเทศสูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามงานวิจัยทั้ง 3 ข้างต้นเป็นการศึกษาโดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปครอบคลุมหลายประเทศ (Multi-Country Model) เป็นแบบจำลองที่มีขนาดใหญ่มากและมีความเกี่ยวพันกันหลายประเทศ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่จะกล่าวถึงในส่วนที่สองคือ เป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปแบบ Single-Country Model และเป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปที่ทำขึ้นเพื่อใช้กับประเทศไทย

สำหรับในกรณีของประเทศไทยได้มีการสร้างและใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปประมาณ 10 ชิ้น เช่นงานวิเคราะห์นโยบายของรัฐในอุตสาหกรรมแต่ละประเภท มี Amranand and Grais (1984) และ Center for World Food Studies (1984) งานวิเคราะห์ปัญหาการแบ่งปันรายได้มี Nijathawan (1983) งานวิเคราะห์ปัญหาการปรับโครงสร้างมี Drud, Grais และ Vujovic (1982) งานวิเคราะห์เชิงพยากรณ์มีแบบจำลอง TDRI งานวิเคราะห์ปัญหาพลังงานมี CUSRI (1985) และ NESDB (1985) งานวิเคราะห์ปัญหา optimization มี Kharas and Shishido (1985) งานวิเคราะห์ผลกระทบของการขึ้นราคาน้ำมันมี Mijio Ezaki (1987) งานวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลงรอบอุรุกวัย (GATT) ต่อเศรษฐกิจการเกษตรไทยโดยใช้แบบจำลอง PARA มี Professor Peter War และคณะฯ (1993) งานวิเคราะห์ผลกระทบของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยใช้แบบจำลอง CAMGEM มีชวัญใจ อรุณสมิทธิและคณะฯ (1994) งานวิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรี APEC โดยใช้แบบจำลอง CAMGEM มีชวัญใจ อรุณสมิทธิและคณะฯ (1995) (ชวัญใจ อรุณสมิทธิ 1997)

จากข้างต้นมีงานวิจัย 2 ชิ้นที่จะนำมากล่าวถึงคืองานวิจัยที่เป็นการศึกษาของ ขวัญใจ อรุณสมิทธิ และคณะ เกี่ยวกับผลกระทบของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยใช้แบบจำลอง CAMGEM และอีกงานเป็นของ Professor Peter War และคณะ เกี่ยวกับผลกระทบของข้อตกลงรอบอุรุกวัย (GATT) ต่อเศรษฐกิจการเกษตรไทยโดยใช้แบบจำลอง PARA

งานแรกของขวัญใจ อรุณสมิทธิ และคณะ ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยแบ่งอุตสาหกรรมที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 70 อุตสาหกรรม และใช้แบบจำลอง CAMGEM ในการหามิวเลขันผลที่จะเกิดขึ้น ฐานข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตปี 1985 และปี 1990 การวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนั้น มี 2 ผลกระทบหลัก ๆ คือ 1.ผลกระทบที่จะเกิดจากการที่ประเทศไทยลดภาษีสินค้านำเข้าให้กับประเทศสมาชิกอาเซียน (Primary Impact) 2.ผลกระทบที่จะเกิดจากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนลดภาษีสินค้านำเข้าให้กับประเทศไทย (Secondary Impact) และเมื่อรวมผลกระทบหลัก ๆ 2 อย่างข้างต้นแล้วจะได้ผลกระทบรวม (Total Impact) ที่มาจากการเข้าร่วมในข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ผลจากการศึกษาคือมีอุตสาหกรรมที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด 10 อันดับแรก (Top Ten Industries) และอุตสาหกรรมที่ได้รับประโยชน์น้อยที่สุด 10 อันดับหลัง (Bottom Ten Industries) ดังนี้ อุตสาหกรรมที่เป็น Top Ten Industries ได้แก่ Paints, Wearing apparels, Spinning, Non-ferrous, Metals, Plastic ware, Office and household machinery, Electrical apparatus, Electrical accumulator, Electrical industrial machinery และ Glass&glass products และอุตสาหกรรมที่เป็น Bottom Ten Industries ได้แก่ Rubber, Sheet&block, Leather products, Coffee&tea processing, Rice milling&rice husk, Beans&nuts, Fertilizer&pesticide, Grinding com, Other agriculture, Drug&medicine และ Palm nut&oil palm ส่วนผลกระทบทางด้านมหภาคนั้น จากผลการศึกษาพบว่าจากการเข้าร่วมข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนแล้วจะทำให้ Real GDP เพิ่มสูงขึ้น 2.97%, Employment เพิ่มสูงขึ้น 3.01%, Real Investment เพิ่มสูงขึ้น 3.10%

งานวิจัยต่อมาของ Professor Peter War และคณะ ได้ทำการศึกษาผลกระทบของข้อตกลงรอบอุรุกวัย (GATT) ต่อเศรษฐกิจการเกษตรไทยโดยใช้แบบจำลอง PARA และแบ่งสาขาเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 60 สาขา โดยที่จะเน้นสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ทางด้านฐานข้อมูลที่ใช้เป็นตารางบัญชีเศรษฐกิจและสังคม (Social Accounting Matrix : SAM) ปี

1985 อันจะครอบคลุมทั้ง ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต บัญชีรายได้ประชาชาติ การวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากข้อตกลง GATT มี 3 แนวทางการวิเคราะห์คือ 1. การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก 2. การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการลดภาษีนำเข้าของไทยทั้งหมด 3. การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการลดการอุดหนุนภายในของสินค้าเกษตรไทย 4 ชนิด จาก 3 แนวทางการวิเคราะห์ข้างต้น ผลที่ได้คือ กลุ่มสินค้าเกษตรที่มีโอกาสและสู่ทางการตลาด ได้แก่ ข้าว, ข้าวโพด, น้ำตาล, ไก่เนื้อ ส่วนกลุ่มสินค้าเกษตรที่ได้รับผลกระทบในทางลบได้แก่ ปาล์มน้ำมัน, กาแฟ, ถั่วเหลือง, ผลิตภัณฑ์นม ผลกระทบทางด้านมหภาคที่ได้จากการศึกษา คือ GDP เพิ่มขึ้น 0.22% และ Inflation rate เพิ่มขึ้น 0.29%

ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยของขวัญใจ อรุณสมิทธิ และคณะ กับงานวิจัยของ Professor Peter War และคณะ คือประการแรกฐานข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีความแตกต่างกัน จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่างานวิจัยของขวัญใจ อรุณสมิทธิใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต ส่วนงานวิจัยของ Professor Peter War และคณะ จะใช้ตารางบัญชีเศรษฐกิจและสังคม แสดงให้เห็นว่าต้องการจะดูผลกระทบทางด้านกระจายรายได้ด้วย อีกประการหนึ่งคือแบบจำลองของงานวิจัยทั้งสองแม้จะเป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปของระบบเศรษฐกิจไทย แต่มีความแตกต่างกันที่แบบจำลอง CAMGEM เป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปแบบพลวัต (Dynamic Model) ส่วนแบบจำลอง PARA เป็นแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปแบบสถิตย์ (Static Model)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของภาคเกษตรที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย
2. ทำให้ทราบถึงข้อมูลการค้าสินค้าเกษตรของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนรวมถึงนโยบายการนำเข้าสินค้าเกษตรของไทย
3. ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการนำสินค้าเกษตรทั้งหมดเข้าร่วมในข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนต่อสินค้าเกษตรนั้นเอง รวมทั้งผลกระทบทางด้านมหภาคของประเทศไทยว่าจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด
4. ทำให้ทราบว่าสินค้าเกษตรใดบ้างที่เข้าร่วมกับข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนแล้วจะส่งผลดีหรือผลเสีย (better off or worse off) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวและรับมือต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้น